

Ringmærkning og miljøundersøgelser af Vandrefalk i Danmark

Feltrapport 2011

Knud Falk & Søren Møller

for

Ringmærkningsafdelingen, Zoologisk Museum, Statens Naturhistoriske Museum

Indhold

1. Baggrund	1
2. Feltarbejde 2011	1
2.1. Metoder og resultater	2
2.2. Udfordringer	2
2.3. Foreløbige observationer	3
2.3.1. <i>Ynglesucces og fænologi</i>	3
3. Konklusioner	3
4. Tak	3
Bilag A: Artscaretakerrapport Vandrefalk 2011 (af N.P. Andreasen)	4

1. Baggrund

Da Vandrefalken er genindvandret som ynglefugl i Danmark¹ har Zoologisk Museum, med tilladelse fra Skov- og Naturstyrelsen², fra 2009 indledt ringmærkning og basale undersøgelser af den danske bestand, og på basis af erfaringer fra pilotåret 2009 har Skov- og Naturstyrelsen givet tilladelse til mærkning i efterfølgende år. Formålene med mærkning og undersøgelserne er beskrevet i Zoologisk Museums projektbeskrivelse, og resumeret i feltrapportene for 2009 og 2010.

2. Feltarbejde 2011

Ifølge Dansk Ornitologisk Forenings 'Caretaker' for Vandrefalk (se Bilag A) har Vandrefalken i 2011 gjort yngleforsøg på mindst fire lokaliteter, men kun produceret udflyjende unger på de to: Stevns Klint (4 unger) og Slotslyngen (nær Hammershus, 3 unger)³.

¹ Se Andreasen, N.P. (2008): Genindvandring af Vandrefalken *Falco peregrinus* som dansk ynglefugl. DOFT 102, 309-318.

² http://www.naturstyrelsen.dk/Nyheder/Nyhedsarkiv/ArkivSNS/April2009/nyhedsbrev_030409.htm

³ http://www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse/Artsleksikon/Dyr/Fugle/Rovfugle/Vandrefalk/Vandrefalk_dagbog_2011.htm

DOFs frivillige observatører har fulgt parrenes adfærd og identificeret det præcise redested og klækketidspunkt, hvilket har været afgørende for optimal planlægning af ringmærkningsbesøg. Endvidere sørgede DOF's Caretakere, Skovriderne fra respektive skovdistrikter samt Stevns Naturcenter for tilladelse/dispensation til klatring ved rederne.

2.1. Metoder og resultater

Ved **Stevns** forsøgte redebesøg den 18 maj, men det lykkedes ikke at ringmærke de 4 falkeunger. I vinterens løb er det meste af den gamle redehylde styrtet ned, og reden er nu på den tilbageværende ca 5 cm tynde kridtplade, som stadig rager ud fra klinten (se nedenstående fotos). Den spinkle kalkstens-hylde kan ikke bære vægten af en ringmærker, og grundet det store udhæng (ca 3 meter) kan man ikke hænge i luften i nærheden af hylde for at håndtere fuglene. Efter lange overvejelser om alternativer valgte vi at opgive mærkning af hensyn til ungerens sikkerhed.

Redehylden (med klatrer) i 2009: solid platform

... og i maj 2011: tynd plade

Ungerne ved Slotslyngen på **Bornholm** blev mærket 2 juni mellem kl 17:20 og 18:59 – med forældrefuglene varslende fra 17:49, dvs. forstyrrelse på max 80 minutter.

Vejret var yderst gunstigt – køligt, sol og let vind. Se genrelle metoder i tidligere feltrapporter. I 2011 er den aftalte ringkombination for Danmark: stor (ca 2,5 cm høj) **blå** og **rød** (blå øverst) **ring på venstre ben** med to bogstaver, og en smal, **blank stålring (standard ZM) på højre ben**. Ringnumre er indsendt til Zoologisk Museums database, men er udeladt i denne rapport for ikke at risikere at påvirke objektiviteten af fremtidige aflæsninger af mærkede falke.

Tabel 1: Data for ringmærkede unger af vandrefalk i Danmark, 2010

Unge No.	Dato	Sted	Vægt (g)	Alder (dage)	Køn M / F	Parasit- check?
A	02-06-11	Stevns	700	22	F	
B	02-06-11	Stevns	904	24	F	x
C	02-06-11	Stevns	626	22	M	

2.2. Udfordringer

Bortset fra ovennævnte uoverstigelige hindring for adgang til redestedet på Stevns var der ingen udfordringer for selve mærkningen. Øvrige observationer og særlige

forhold ved de enkelte lokaliteter i 2011 er resumeret af N.P. Andreasen i *Artscaretakerrapport Vandrefalk 2011* (bilag A).

2.3. Foreløbige observationer

2.3.1. Ynglesucces og fænologi

De to succesfulde ynglepar producerede 3,5 unge/succesfuldt par, hvilket er et højt gennemsnit: I 2002-2007 var gennemsnittet for de danske par 2,8 unge/succesfuldt par⁴, og gennemsnittet for svenske falke har svinget omkring 2,4 unger/succesfuldt par (max. 2,8) i perioden 2000-2006.⁵

Ved redebesøgene blev ikke fundet nogen gølge æg.

I reden på Bornholm blev ikke indsamlet ægskal-fragmenter, så der intet nyt at føje til analysen fra sidste år (se 2010 feltrapport for målinger).

3. Konklusioner

- Kun 3 af årets 7 unger fra blot 2 par blev mærket; redehyldens beskaffenhed ved Stevns umuliggjorde adgang i år.
- Ganske som i foregående år havde observationerne af DOFs Caretakere ved ynglepladserne ret præcist kunnet fastslå klækningstidspunktet, hvorved det optimale tidspunkt for det fysiske redebesøg og ringmærkning kunne bestemmes. Hermed var den lille, potentielle risiko for at forstyrre for store unger elimineret. I kommende år er denne rolle for Caretakerne fortsat uhyre betydningsfuld.
- De voksne falke reagerede som ventet: varsling under selve den fysiske indtrængen på deres redeområde, men efter at de forstyrrende personer havde trukket sig tilbage de voksne fugle hurtigt ind i den normale ynglepleje-rutine.
- Klatringen til reden på Stevns måtte i år opgives af sikekrhedshensyn – og med mindre falkene vælger en anden redehylde næste år kræves helt specielle (urealistiske?) metoder for at komme til hylden.
- Der blev ikke fundet nogen efterladte gølge æg, men fremover bør denne kilde til miljøprøver indsamles og gemmes i miljøprøvebank; de nødvendige tilladelser hertil bør indhentes i god tid.
- Fuglekiggere landet over opfordres til at holde øje med mærkede falke. Det bør derfor overvejes at lave et indlæg om mærkningen i et af DOFs medlemsblade.

4. Tak

Zoologisk Museum og deres ringmærkningshold takker for støtte og godt samarbejde med:

- Skov- og Naturstyrelsens repræsentanter – både centralt og i de berørte skovdistrikter
- DOF's caretakere og observatører: Niels Peter Andreasen, Helle Juul Hansen, Lars Adler Krogh, Torben Kure og Christian Lau
- Geocenter Møns Klint
- Stevns Naturcenter
- samt en række enkeltpersoner – ingen nævnt, ingen glemt – som bidrog med råd eller en praktisk hånd før, under og efter lokalitetsbesøgene.

⁴ Andreasen, N.P. (2008): Genindvandring af Vandrefalken *Falco peregrinus* som dansk ynglefugl. DOFT 102, 309-318.

⁵ Lindberg, P. 2003: Åtgärdsprogram för bevarande av pilgrimsfalk. Naturvårdsverket.

BILAG A: ARTSCARETAKERRAPPORT VANDREFALK 2011 (AF N.P. ANDREASEN)

Artscaretakerrapport Vandrefalk 2011

Ny vandrefalkehun, Møns Klint juli 2011.

Status 2011:

Danmark total: 4 ynglepar, 9 unger, 7 udfløjne, 2 døde, 3 ringmærket.

Generelt:

Starten af falkesæsonen 2011 havde meget medieomtale vedrørende overvintrende falke i Københavnsområdet. Der har været mindst 3 forskellige fugle på Radissonhotellet, mest 2 voksne (han og hun) og enkelte gange en 2K fugl. En kasse blev i 85 meters højde opsat på hotellet, og man venter spændt på eventuelt ynglepar næste sæson, hvis der igen holder falke til på stedet.

Derudover er falke jævnligt set på Carlsberg og i Valby, samt observationer hele vinteren på Amager.

Møns Klint:

Fra den 31. marts og fremefter skiftede han og hun regelmæssigt med rugning i dagtimerne på lokaliteten ved Sækkepiben, hvor området som tidligere blev afspærret. Begge mager var uringede, men havde dragtkarakterer som parret fra sidste år.

Der kom en af dagene en fremmed vandrefalk forbi, men ynglehannen jog den ud af området under stor alarm. Senere kom en anden han, som lignede den gamle mage, Rød A3, og som ikke blev jaget væk fra ynglestedet, men kredsede roligt sammen med ynglehannen.

I april var der også besøg af en 2K falk med hvide tal/bogstaver, som tyder på en dansk fugl, der dog blev jaget bort.

1. maj var flere observatører vidne til, at en gråkrage landede på redehylden og tog et af falkeæggenes. To gange senere om formiddagen forsøgte krageren igen, men blev jaget væk.

Dagen efter var reden tom for æg, og parret forsvandt fra ynglestedet. Afspærringen blev fjernet.

Han- og hunfalk blev observeret flere forskellige steder gennem maj og juni, men der var ingen tegn på nyt kuld. Det viste sig, at den "løse" hun fra første kuld æg ikke var knyttet til nyt ynglested, men at hannen havde dannet par med en ny hun på Storeklint, og i slutningen af juli blev en død unge fundet neden for ynglestedet ved Maglevandspynten.

En levende unge viste sig dagen efter i redehulen, men efter nogle få dage, lå også den død i redehulens åbning. Begge døde unger er nu sendt til undersøgelse på Veterinærinstituttet i Århus.

Stevns:

Falkeparret valgte igen i år sidste uge i marts lokaliteten på Mandehoved, hvor en del af redehylden dog var faldet ned. Rugeforløbet gik planmæssigt, og 4 unger blev klækket og blev flyvefærdige. På grund af redehydendens skrøbelighed blev det besluttet ikke at forsøge ringmærkning denne sæson.

Alle 4 unger fløj fra reden i juni.

Der er endvidere fundet en ung hanfalk fra sidste sæson død på Stevns-kysten. Den havde tilsyneladende ligget i lang tid på stranden og kan godt være omkommet under vinterperioden.

Bornholm:

Rugning gik i gang omkring 6. april ved Slotslyngen på en anden hylde end sidste år.

Endvidere er muligvis et andet par set omkring stenbruddet ved Hammeren.

I maj er der observationer af en eller flere unger, der får bragt føde, og det viser sig at være 3 unger denne sæson. Kr. Himmelfartsdag bliver de ringmærket af Knud Falk og Søren Møller uden problemer.

I slutningen af juni var ungerne flyveklare, og alt tyder på, at ynglesæsonen er forløbet planmæssigt.

Mønbroen:

I slutningen af maj blev et par observeret på fast opholdssted under broen, og det viste sig, at der lå 3 æg på en plan stålbjælke, som parret havde valgt, efter at kassen var afspærret på grund af planlagt broarbejde, men æggene forsvandt, antagelig trillet ud over kanten.

Som et muligt alternativ til kassen på broen er der nu sat en kasse op på sukkerfabrikken i Stege, hvor falke har holdt til i vinterperioden.

Andre lokaliteter: regelmæssige forekomster i hele forårssæsonen på mange lokaliteter har ikke resulteret i dokumenterede yngleforekomster, skønt der er par med tegn på territoriehævdelse. Det er overraskende, at der ikke er etableret et eller flere par i Københavnsområdet med så mange egnede bygninger og så mange observationer gennem foråret, især på Amager.

Rapport afsluttet 29. august 2011.

Niels Peter Andreasen
Ulvshalevej 333 A
4780 Stege